

Santiago Segura Munguía

Mètode de llatí

Mètode de llatí

SUMARI

PRIMERA PART. EXERCICIS

I. Primera declinació	11
II. Primera declinació. Particularitats.....	14
III. Segona declinació (- <i>us</i>).....	16
IV. Segona declinació (- <i>er</i>).....	19
V. Segona declinació (- <i>um</i>).....	22
VI. Adjectius de tres terminacions	25
VII. Tercera declinació. Temes en labial	28
VIII. Tercera declinació. Temes en dental.....	31
IX. Tercera declinació. Temes en gutural.....	35
X. Tercera declinació. Temes en líquida.....	39
XI. Tercera declinació. Temes en nasal	42
XII. Tercera declinació. Temes en sibilant.....	46
XIII. Tercera declinació. Temes en - <i>i</i>	49
XIV. Tercera declinació. Temes mixtos	53
XV. Tercera declinació. Particularitats i irregularitats	57
XVI. Tercera declinació. Adjectius.....	61
XVII. Quarta declinació	65
XVIII. Quarta declinació. Particularitats.....	69
XIX. Cinquena declinació	72
XX. Cinquena declinació. Particularitats.....	77

SEGONA PART. EXERCICIS I LECTURES

XXI. Graus de l'adjectiu. El comparatiu. <i>La infància</i>	83
XXII. Graus de l'adjectiu. El superlatiu. <i>L'educació</i>	86
XXIII. Els numerals. <i>La llar</i>	90
XXIV. Pronoms personals. <i>Decoració i mobiliari. Vestit i ornament personal...</i>	93
XXV. Pronoms-adjectius possessius. <i>Els àpats</i>	97
XXVI. Pronoms-adjectius demostratius: HIC, ISTE, ILLE. <i>La ciutat de Roma. El Capitoli</i>	101
XXVII. Pronoms-adjectius demostratius: IS, IDEM, IPSE. <i>El Fòrum, els edificis públics, el Tíber, el Camp de Mart</i>	104
XXVIII. Pronoms-adjectius relatius. <i>El comerç. Monedes, pesos, mesures i còmput del temps</i>	108
XXIX. Pronoms-adjectius interrogatius. <i>Les calçades romanes. Els viatges</i>	112
XXX. Pronoms-adjectius indefinits. <i>Aqüeductes i termes</i>	115
XXXI. Indicatiu: present, pretèrit imperfet, futur imperfet. <i>Els espectacles. El teatre</i>	119
XXXII. Subjuntiu: present, pretèrit imperfet. <i>El circ. Les curses de carros...</i>	123
XXXIII. Indicatiu: pretèrit perfet i plusquamperfet. <i>L'amfiteatre</i>	127
XXXIV. Futur perfet. Subjuntiu: pretèrit perfet i plusquamperfet. <i>La vida a pagès. La casa de camp</i>	130
XXXV. L'expressió de l'ordre i de la prohibició. <i>Els déus. Júpiter</i>	134
XXXVI. Infinitiu. <i>Juno i Minerva</i>	138
XXXVII. Els participis. <i>Venus, Mart i Mercuri</i>	142
XXXVIII. Gerundi i gerundiu. Supí. <i>Vulcà, Vesta, Neptú i Plutó</i>	146
XXXIX. Conjugació perifràstica. <i>Apol·lo</i>	150
XL. Verbs deponents. <i>Ceres i Bacus</i>	154
XLI. Verb SUM i els seus compostos. VOLO, NOLO, MALO. <i>Temples i santuaris</i>	157
XLII. Verbs irregulars: FERO i els seus compostos; EO, FIO, EDO, DO; verbs defectius i impersonals. <i>El culte. Els sacerdots</i>	161
XLIII. La concordança. Usos del nominatiu i el vocatiu. <i>Els presagis. L'endevinació</i>	165
XLIV. Usos de l'acusatiu. <i>El culte domèstic. Els funerals</i>	168
XLV. Usos del datiu. <i>La dona a Roma. El matrimoni</i>	172
XLVI. Usos del genitiu. <i>Guerres i tractats. L'exèrcit</i>	175
XLVII. Usos de l'ablatiu. <i>La legió romana</i>	178
XLVIII. Circumstàncies de lloc i temps. <i>El campament</i>	182
XLIX. Oracions interrogatives, juxtaposades i coordinades. <i>La marxa. El combat</i>	186

L. Oracions d'infinitiu. Completives d'indicatiu amb QUOD. <i>El setge</i>	189
LI. Completives de subjuntiu amb UT, NE, QUOMINUS i QUIN. Completives interrogatives indirectes. <i>La guerra naval</i>	193
LII. Oracions de relatiu i finals. <i>Les recompenses militars. El triomf</i>	197
LIII. Oracions consecutives i causals. <i>Les classes socials</i>	200
LIV. Oracions comparatives i temporals. <i>Senatus Populusque Romanus</i>	204
LV. Oracions condicionals i concessives. <i>Els magistrats</i>	208

TERCERA PART. ANTOLOGIA

Charles-François Lhomond.....	213
Eutropi	221
Corneli Nepot	225
Fedre	229
Juli Cèsar.....	234

XXXII. A) PRESENT DE SUBJUNCTIU

(Gramàtica, §§ 185, 186)

VOCABULARI**SUBSTANTIUS**

cadaver, -ëris (n.) *cadàver*
 discrimen, -inis (n.) *moment*
decisiu; perill; distinció
 familia, -ae (f.) *servei,*
família
 feriae, -arum (f. pl.) *festes*
 valetudo, -inis (f.) *salut*

ADJECTIUS

furiosus, -a, -um, *boig, furiós*
 liberālis, -e, *liberal*
 sobrius, -a, -um, *sobri,*
moderat

VERBS

algeo, -ëre, alsi, *tenir fred*
 censeo, -ëre, censui, censum,
opinar, pensar
 condio, -ïre, *embalsamar;*
adornar; embellir
 expedio, -ïre, *deslliurar-se de;*
 (intr.) *convenir*
 indulgeo, -ëre, -dulsi, -dultum,
ser indulgent; donar-se a
 largior, -ïri, *donar amb*
llarguesa
 neglego, -ëre, -lexi, -lectum,
no preocupar-se de

praepōno, -ëre, -posui,
 -positum, *anteposar; posar*
al davant
 removeo, -ëre, -mōvi,
 -motum, *allunyar, retirar*
 sustento, -āre, *sostenir,*
aguantar
 viso, -ëre, visi, visum, *veure;*
anar a veure; visitar

PARAULES INVARIABLES

nonne? *és que no?*
 quo (adv.) *on, a on;*
 (conj. final) *perquè*

I) ANALITZEU I TRADUÏU.

1. Valeant cives mei, sint incolumes, sint beati; stet haec urbs. 2. Amemus patriam, pareamus senatui, consulamus bonis, praesentes fructus neglegamus, posteritatis gloriae serviamus. 3. Ornamus corpora, ornemus etiam animos. 4. Cedant arma togae. 5. Caveant consules. 6. Bene rem geras et valeas, dormias sine cura (*epitafi*). 7. Di a nobis funestum hoc omen avertant. 8. (*Consells de Cató*) Haec erunt vilici officia. Feriae serventur. Alieno manum abstinenceat, sua servet diligenter. Familia ne algeat, nec esuriat. Vilicus ne sit ambulator, sobrius sit semper. Familiam exerceat. Ne plus censeat sapere se quam dominus. Amicos domini habeat sibi amicos. Opus rusticum omne curet. Primus surgat, postremus cubet. 9. Sit Scipio clarus ille...; ornetur alter (*el segon*) eximia laude Africanus...; habeatur vir egregius Paulus ille...; sit aeterna gloria Marius...; anteponatur omnibus Pompeius... 10. In tanto discrimine quid agamus? Quem appellemus? 11. Ubi amicum quaeram? Quo me vertam? Ubi amicum fidelem inveniam? 12. Ne audiantur improbi cives. 13. Iis qui in nos peccaverunt indulgeamus, neve utilitatem nostram communi utilitati praeponamus. 14. Senes a iuventute honorentur. 15. Valeas, tibi habeas res tuas, reddas meas. 16. Unus furiosus gladiator... contra patriam... gerit bellum. Huic cedamus, huius condiciones audiamus, cum hoc pacem fieri posse credamus? 17. Sint sane liberales...; at ne sanguinem nostrum largiantur.

II) POSEU EN LLATÍ.

No ens alegrem (exhortació) de les desgràcies dels altres. Diguem sempre la veritat. Que ningú romanguí tranquil quan els ciutadans recorren a les armes. Que els ciutadans pren-

guin les armes perquè els enemics no conquereixin la ciutat. Anteposem (exhortació) la virtut a les riqueses. Tant de bo que vingui el meu amic. Donem (exhortació) gràcies a Déu. Faci's la teva voluntat; sigui santificat el teu nom; vingui a nosaltres el teu regne. Sigues caut. Tant de bo arribin les naus al port. Tant de bo els déus em deslliurin d'aquesta vida desgraciada. Que ningú no anteposi la servitud a la mort. Tant de bo se'ns concedeixi la victòria.

B) PRETÈRIT IMPERFET DE SUBJUNCTIU

(Gramàtica, §§ 187-188)

I) ANALITZEU I TRADUÏU.

1. Ab omnibus deserebar; quid facerem? A quo auxilium peterem? 2. In illo periculo quid faceret? Quo modo ex insidiis se expediret? 3. Remota amicitia, quae vita iucunda esset? 4. Utinam a bonis amaremur! 5. Diligentius enim valetudini tuae consuleres! 6. Nonne te iuaret Athenas visere? 7. Utinam homines colerent iustitiam! 8. Quis negare auderet hunc hominem bonum civem esse? 9. Romulus eiusque socii, cum uxores non haberent, mulieres Sabinas rapere statuerunt. 10. Cum victoriam non speraret, tamen Leonidas usque ad mortem pugnavit. 11. Coriolanus, cum a matre sua imploraretur, ab urbe castra movit. 12. Regulus, cum suo iureiurando teneretur, Africam repetere non dubitavit. 13. Cum apud Aegyptios condirentur mortui, Pharaonum cadavera etiam nunc integra remanent. 14. Cum oppidum a nostris undique oppugnaretur, tamen hostes legionum impetum facile sustentabant.

II) POSEU EN LLATÍ.

En un perill tan gran, què havies de fer? Tant de bo fóssim bons! Tant de bo fóssim defensats pels nostres soldats! No t'agradaria ser ric? Qui gosaria negar això? En lluitar els enemics amb valor, els nostres estaven en perill. En venir els soldats de les legions, la cavalleria va fugir. Veient el seu general, els soldats van recobrar el valor.

AL CIRC.

Romani ludis circensibus* magnopere gaudebant. Plerumque theatro Circum Maximum anteponebant, qui ducenta quinquaginta milia spectantium continere poterat. Die ludorum pompa* e Capitolio in Circum Maximum* procedit. Primus incedit aedilis in quadrigis* vectus; quem equites, aurigae*, currusque magnifice ornati sequuntur. Aurigae, dextrā flagellum*, sinistrā habenas* gerentes, capite galeā tecto, corpus suum habenis* cingunt, quo eas firmitus teneant. Cultros tamen habent, ut, si forte de curru decidant, habenas* secent. Praemii consequendi cupidi aurigae* loca sortiuntur. Cursus incipiunt. Aedilis qui ludis praest (presideix), mappā* albā in arenam* missā,

signum dat. Statim equi e carceribus* apertis in arenam* procurrunt. Clamore ingenti spectatores aurigas* hortantur ad equos incitandos: stant, clamant, plaudunt. Volantes in pulvere quadrigae* vix aspici possunt. Aurigae* equos flagello* concitant et spatium arenae* septies decurrere conantur, ad metas* equos ita flectentes, ut eas non offendant neque currus frangatur. Equorum velocitas et aurigarum* calliditas populum delectat, omnesque laetitiam studiumque magno clamore et plausu significant. Sed ex aurigis* unus prope metam* flectit, eamque sinistrā rotā offendit et currus frangitur. Insequens auriga* continuo consistere et equos sustinere cogitur. Tunc tertius facile aemulos superat et primus ad calcem venit victoriamque consequitur.

PASSIÓ PER LES CURSES.

Miror tot milia virorum tam pueriliter cupere currentes equos et insistentes curribus homines videre. Si tamen (*si més no*) aut velocitate equorum aut hominum arte traherentur (*atraure*), esset ratio nonnulla. Nunc favent panno (*color, bàndol*), pannum amant. Si in ipso curru hic color illuc, ille huc transferatur studium favorque transibunt (*de transeo*), et repente agitadores (*aurigues*) illos, equos illos, quorum clamitant nomina, relinquent (*de Plini el Jove*).

QÜESTIONS. a) Miror... cupere videre, 'm'admiro que... desitgin veure', és una oració d'infinitiu; quin és el verb principal? Dels dos infinitius, quin dels dos pot regir l'altre? b) Porta complement directe l'infinitiu videre? Indiqueu-lo. c) Què són currentes i insistentes? d) Digueu els subjectes agents de traherentur. e) Què són illuc i huc? Amb quins pronoms demostratius estan relacionats? f) Quorum; poseu aquesta paraula en nominatiu i ablatiu de plural. Digueu-ne els antecedents i expliqueu-ne la concordança. De quina paraula depèn?

EL CIRC. LES CURSES DE CARROS

La creació del Circ Màxim, al tàlveg format entre el Palatí i l'Aventí (*Vallis Murcia*), es remunta, segons la tradició, al regnat de Tarquini el Superb.

Els primers espectadors s'asseien a la gespa dels dos vessants paral·lels. Segles després s'alçava allà la construcció més fastuosa de Roma, profusament decorada amb marbres, bronzes, estàtues i tota la resta dels recursos d'una civilització refinada.

El Circ Màxim, de forma molt allargada, tenia un dels extrems semicircular i l'altre recte; a tots dos extrems hi havia entrades grandioses. La pista (*arena*), de 650 metres,

Auriga. Museu de la Civilització Romana, Roma.

estava dividida longitudinalment per un mur (*spina*) en els extrems del qual hi havia dues fites (*meta*) semicirculars, al voltant de les quals havien de girar els carros. La *spina* es va adornar cada vegada d'una manera més sumptuosa: estàtues de déus, victòries alades sobre columnes, dispositius per comptar les voltes (set ous en un extrem i set dofins a l'altre; a cada volta se'n treia un). L'ornament principal era l'obelisc de Ramsès II, portat d'Heliòpolis per August.

Els jocs del circ comencen amb una desfilada majestuosa (*pompa*). El magistrat que els organitza, portat per una quadriga (*quadriga*) i seguit dels cavallers, atletes, aurigues, sacerdots i poble, es dirigeix des del Capitoli fins al Circ Màxim, fa la volta a l'arena i ofereix un sacrifici. Després comença la cursa. El magistrat-president dóna el senyal llançant a l'arena un mocador blanc (*mappa*) des de la seva llotja, situada a sobre de les *carceres*, o cotxeres, situades a l'extrem recte de la pista; allà esperen els corredors. Les portes s'obren alhora mitjançant un enginyós dispositiu, i les quadrigues volen entre núvols de pols. Drets sobre el carro de dues rodes (*currus*), els aurigues, vestits amb una túnica del color del seu bàndol, protegit el cap amb un casc de cuir (*galea*), amb les regnes (*habenae*) enrotllades a la cintura, però proveïts d'un ganivet per tallar-les en cas de caiguda, dirigeixen els cavalls amb la mà esquerra i manegen el fuet (*flagellum*) amb la dreta. Cada cursa consisteix en un nombre determinat de voltes, normalment set. La dificultat més gran consisteix a cenyir-se tant com sigui possible a la fita per escurçar espai, i a evitar-la, ja que el xoc tindria conseqüències fatals.

Aquestes curses tenien al començament un cert matís religiós i hi participaven els ciutadans més encimbellats amb els seus propis corsers. Però aviat va sorgir l'auriga professional, generalment un esclau o llibert, que oferia els seus serveis a les societats organitzadores de curses que millor el paguessin. Cada una d'aquestes societats elegia un color (blanc, vermell, blau o verd) i llogava les seves quadrigues als magistrats que volien captar la voluntat del poble amb espectacles d'aquesta mena. El públic estava dividit en bàndols, i la victòria d'un determinat auriga, ídol de les masses, tenia més ressò que els fets polítics de més transcendència nacional. Molts emperadors van fomentar aquesta passió irracional dels seus súbdits. D'aquesta manera, n'afalagaven els instints i al mateix temps en canalitzaven els impulsos cap a objectius que consideraven inofensius. El crit popular *panem et circenses*, tan freqüent a Roma, prova per si mateix la degeneració moral i patriòtica d'una raça i explica el seu esfondrament polític davant de l'ímpetu juvenil dels pobles bàrbars.

XXXIII. A) PRETÈRIT PERFET D'INDICATIU

(Gramàtica, §§ 201-203)

VOCABULARI

SUBSTANTIUS

Britannia, -ae (f.) *Britània*
 crates / -is, -is (f.) *bresca*
 debilitas, -ātis (f.) *debilitat, feblesa*
 Ilium, -ii (n.) *Ílion o Troia*
 Laco, -ōnis (m.) *lacedemoni*
 phalanx, -gis (f.) *falange; exercit, tropa*
 sagūlum, -i (n.) *mantell militar*
 Teucri, -ōrum (m. pl.)
els troians
 Troes, -um (m. pl.)
els troians

ADJECTIUS

optātus, -a, -um, *desitjat*

VERBS

concludo, -ēre, -clūsi,
 -clusum, *tancar, concloure*

conformo, -āre, *donar forma, modelar, adaptar*
 congēro, -ēre, -gessi,
 -gestum, *amuntegar, reunir*
 conspicio, -ēre, -spexi,
 -spectum, *veure, contemplar, mirar*
 contingo, -ēre, -tīgi, -tactum,
tocar, assolir; succeir
 convōco, -āre, *convocar, reunir*
 demonstro, -āre, *mostrar, indicar, esmentar*
 destringo, -ēre, -strinxi,
 -strictum, *agafar, desembeinar*
 disicio, -ēre, -iēcī, -iectum,
destrossar, destruir
 dispergo, -ēre, -spersi,
 -spersum, *dispersar, escampar*

dissīpo, -āre, *dispersar*
 perfringo, -ēre, -frēgi,
 -fractum, *trencar, destrossar*
 praemitto, -ēre, -missi,
 -missum, *enviar al davant*
 rescribo, -ēre, -scripsi,
 -scriptum, *contestar per escrit*
 solvo, -ēre, solvi, solūtum,
deslligar, desfer
 subicio, -ēre, -iēcī, -iectum,
sotmetre, suggerir; afegir
 succurro, -ēre, -curri,
 -cursum, *acudir en ajut, socórrer*
 sudo, -āre, *suar, afanyar-se*

PARAULES INVARIABLES

fere (adv.) *gairebé, generalment*
 pridie (adv.) *el dia abans*

I) ANALITZEU I TRADUÏU.

1. Hostes victi sunt. 2. Epistula scripta est. 3. Postquam dux occisus est, sepultus est. 4. Roma expugnata et cremata est a Gallis. 5. Nostra castra ab hostibus vastata sunt. 6. Ubi consul cecidit, exercitus eius ab hostibus pulsus est. 7. Fuimus Troes, fuit Ilium et ingens gloria Teucrorum. 8. Triste est nomen ipsum carendi, quia subicitur haec vis (*ja que suggereix la idea de...*): habuit, non habet. 9. Fuisti apud Laecam illa nocte, Catilina, distribuisti partes Italiae, statuisti... 10. Quattuor ferme horas pugnatum est. 11. Arma parare iussit. 12. Ad maiora quaedam nos natura genuit et conformavit. 13. Caesar... proelium commisit; milites... hostium phalangem perfregerunt; ea disiecta, gladiis dextrictis, in eos impetum fecerunt. 14. Prometheus in Caucaso monte a Iove vinctus est. 15. Ob eam debilitatem animi multi parentes, multi amicos... perdiderunt. 16. Amisso (rege) rupere fidem constructaque mella diripuerunt ipsae (apes) et crates solvere (*Virg.*). 17. Qui studet optatam cursu contingere metam, multa tulit (*de fero*) fecitque puer, sudavit et alsit, abstinuit... vino. (*Hor.*). 18. Saepe militari sagulo opertum (Hanniba-

lem) humi iacentem... conspexerunt. 19. Lacones nisi succurritis, mundus captus est. 20. Romani apud Cannas ab Hannibale victi sunt. 21. Omnia fere quae sunt conclusa nunc artibus, dispersa et dissipata quondam fuerunt. 22. Templum bis clausum fuit.

II) POSEU EN LLATÍ.

La ciutat va ser conquerida pels enemics. En aquest combat van caure molts ciutadans. Molts enemics van ser capturats. El món va ser conquerit pels romans. El campament va ser saquejat per la cavalleria dels enemics. Aquil·les fou educat pel centaure Quiró. Cèsar respongué: vaig venir, vaig veure, vaig vèncer. Ciutadans, heu vençut, heu salvat la pàtria del perill; l'enemic ha estat anihilat.

B) PRETÈRIT PLUSQUAMPERFET D'INDICATIU

(Gramàtica, § 204)

I) ANALITZEU I TRADUÏU.

1. Pueri laudati erant. 2. Domus aedificata erat. 3. Tempa deleta erant. 4. Ferro et igne urbs vastata erat. 5. Ab Achille Hector occisus erat. 6. Alexander ab Aristotele erat eruditus. 7. In templo Apollinis magnae divitiae congestae erant. 8. Omnia animalia a leone convocata erant. 9. Hostes viceramus. 10. Equitatus noster fregerat impetus hostium. 11. Pater iam venerat, cum filius domum venit. 12. Cum his legatis Commius Atrebas venit, quem supra demonstraveram (= demonstravi) a Caesare in Britanniam praemisum; qui tum oppido praefuerat (= praeerat). 13. Nihil habebam quod scriberem, neque enim novi quicquam audieram et ad tuas rescripseram pridie.

II) POSEU EN LLATÍ.

La ciutat havia estat saquejada pels enemics. Cèsar havia vingut a Roma. Havíeu vençut a la batalla. El campament havia estat conquerit pels bàrbars. Les portes havien estat obertes. Havien escrit una carta. Havia lloat el deïxeble. Havíem conquerit una ciutat. Havien lluitat i havien aconseguit la victòria.

ESPECTACLES SAGNANTS.

Romae spectacula varii generis saepe edita sunt: histriones, ludi circenses*, athletae, naumachiae*, venationes*, sed praecipue munus gladiatorium*. Gladiatorum spectaculum crudele et inhumanum est atque eorum condicio atrox, nam pristinam libertatem patriamque desiderant gravissimamque disciplinā in officio continentur. Etenim plerique gladiatorum a Romanis in bello capti sunt; deinde in ludo gladiatorio* lanista* hos servos feroces et fortes ad dimicandum ligneis gladiis exercet. Ubi circenses ludi appropinquant magno pretio a domino locantur et in Circum vel in Amphitheatrum addu-

cuntur, ubi ferro decertant. Hodie in Amphitheatro duo gladiatores inter se fortiter pugnabant. Unus ex his, qui saepe ante victoriam consecutus erat, in arena graviter saucius cecidit. Laevam manum sustulit (*va aixecar*). Ita a populo salutem petiit: nonnumquam enim populus gladiatori victo parcit. Alii vitam ei servandam esse censebant, alii adimendam. Sed princeps, arbitratus victi morte populum laetaturum esse, pollicem vertit*, idque incredibili clamore et plausu comprobatum est. Tunc victus uno ictu a victore interfectus est.

Saepe etiam iudices Christianos a bestiis lacerari iubent. Sed Christianos numquam deficit fortitudo animi, quia eis a Deo dabitur. Quondam cum aperirentur leonum saepeta, senex sacerdos a multitudine Christianorum orantium circumventus est. At ille placido ore eis dixit: “Ne ignavi simus, atque pro fide laeti mortem oppetamus; scimus enim non una cum corpore animum extinguere, sed nobis in arena cadentibus caelum aperiri.”

LES CACERES A L'AMFITEATRE.

Fuerunt venationes binae, per dies quinque, quas magnificas fuisse nemo negat; sed quae potest homini polito esse delectatio, cum aut homo imbecillus a valentissima bestia laniatur, aut praeclara bestia venabulo transverberatur? Extremus elephantorum dies fuit, in quo admiratio magna fuit vulgi atque turbae, delectatio autem nulla exstitit. Quin etiam misericordia quaedam consecuta est (*adaptat de Ciceró*).

QÜESTIONS. a) Per dies quinque, *quina circumstància expressa*? b) Nemo negat quas fuisse..., ‘*ningú no nega que van ser...*’, *quines paraules fan de subjectes de fuisse i de negat*? Per què no van els dos subjectes en el mateix cas? Té predicat nominal fuisse? En quin cas ha d’anar? Per què? c) En quin cas va polito? d) Com s’ha de traduir aquí cum? Per què? e) Digueu els subjectes agents de laniatur i transverberatur. f) Quo, què pot ser? Què és aquí? Per què?

L'AMFITEATRE

Abans de la construcció dels primitius amfiteatres, els espectacles sagnants tenien lloc al circ. L’amfiteatre era una construcció semblant a les actuals places de toros, però de planta el·lipsoïdal. El primer de pedra es va construir a Roma l’any 29 a. C. Després se’n van fer a totes les ciutats importants d’Itàlia (Verona, Pompeia, etc.) i de les províncies (Itàlica, Mèrida, Nimes...).

Els principals espectacles sagnants eren les lluites de gladiadors (*munus gladiatorium*), d’origen itàlic. Introduïdes per primer cop a Roma l’any 264 a. C., van assolir un èxit tan gran que van esdevenir un element gairebé obligatori a tot programa de festes. Les colles de gladiadors es componien de captius de guerra, de criminals sentenciats, d’esclaus i fins i tot d’homes lliures, que feien de la lluita una professió. Vivien en escoles de gladiadors, sotmesos a una dura disciplina i a un ensinistrament constant, dirigits

per un entrenador (*lanista*). L'espectacle començava amb una desfilada (*pompa*) fins a la llotja imperial, davant de la qual saludaven amb la fórmula: *Ave Caesar, morituri te salutant!* La lluita podia ser per parelles (*paria*) o per grups (*catervatim*). El vençut sollicitava al públic l'indult aixecant el braç esquerre amb l'índex estès. El públic agitava els mocadors i cridava *Mitte!* (= 'deixa'l lliure'), si l'hi concedia. Si feien senyals amb el polze cap avall (*pollice verso*), el caigut era rematat pel seu rival o per un esclau. Uns altres servents conduïen el cadàver a l'*spoliarium*, mentre el vencedor agitava la palma de la victòria. No tots els gladiadors anaven armats de la mateixa manera. Els *retiarii* lluitaven al descobert, armats només amb una xarxa (*rete*) i un trident (*fuscina*), contra els *murmillones*, anomenats primitivament *Galli*. D'altres anaven armats amb les armes més variades, copiades moltes vegades d'altres pobles o inventades només amb aquesta finalitat. No eren rares les lluites de genets i de carros de guerra (*essedarii*) i les batalles navals (*naumachia*). Aquestes darreres tenien lloc en enormes estanys o, a menor escala, a l'arena de l'amfiteatre, prèviament inundada. Les lluites de feres no es van conèixer a Roma fins a l'any 186 a. C. Van ser el primer pas per a les caceres i els combats d'homes contra feres. Els delinqüents eren llançats *ad bestias* o ajusticiats públicament enmig dels suplicis més rebuscats i espectaculars. Més tard van ser també protagonistes de morts tan horribles éssers innocents, com els cristians. Al Coliseu de Roma van morir innumbrables màrtirs, enmig d'un públic infrahumà, abjecte i bestial, la set de sang del qual va fer una taca eterna sobre la glòria de Roma.

Gladiadors. Mosaic, Galeria Borghese, Roma.

XXXIV. A) FUTUR PERFET

(Gramàtica, §§ 205, 206)

VOCABULARI

SUBSTANTIUS
architectus, -i (m.)
arquitecte

bubulcus, -i (m.) bover
cucul(l)io, -ōnis (m.)
caputxa

dolium, -ii (n.) gerra, tenalla
fractūra, -ae (f.) fractura
funis, -is (m.) corda, sogà

horreum, -i (n.) *graner*,
sitja
 lana, -ae (f.) *llana*
 latēbra, -ae (f.) *amagatall*
 maiores, -um (m. pl.)
els avantpassats
 oleum, -i (n.) *oli*
 parricidium, -ii (n.) *parricidi*,
assassinat; alta traïció
 pertica, -ae (f.) *perxa, pal*
 plaustrum, -i (n.) *carreta*
 pluvia, -ae (f.) *pluja*
 stercus, -oris (n.) *femta*
 supplicatio, -onis (f.)
preguera pública
 testimonium, -ii (n.)
testimoni

ADJECTIVUS

celer, -ēris, -ēre, *ràpid*

emax, -ācis, *afeccionat a*
comprar
 turpis, -e, *lleig, vergonyós*,
infame
 vendax, -ācis, *afeccionat a*
vendre

VERBS

cesso, -āre, *tardar; deixar de*;
estar ociós, inactiu
 confirmo, -āre, *afirmar*,
assegurar; animar
 defatigo, -āre, *fatigar*
 laetor, -āri, *alegrar-se*
 marcesco, -ēre, *marcir-se*
 opprimo, -ēre, -pressi,
 -pressum, *prémer, aixafar*,
sorprendre
 perāgo, -ēre, -ēgi, -actum,
acabar; fendre

perficio, -ēre, -fēci, -fectum,
acabar; aconseguir
 purgo, -āre, *netejar*
 redigo, -ēre, -ēgi, -actum,
fer tornar
 quatio, -ēre, quassum,
apallissar, colpejar; torbar
 ruo, -ēre, rui, rutum, *córrer*,
caure, esfondrar-se
 sarcio, -īre, sarsi, sartum,
sargir; reparar
 vapūlo, -āre, *ser colpejat*

PARAULES INVARIABLES

celerius (adv. comp.) *més*
ràpidament
 foras (adv.) *fora*
 recte (adv.) *bé*; rectius
 (comp.) *millor*

I) ANALITZEU I TRADUÏU.

1. Si dixero mendacium, mea more fecero. 2. Si haec impetro abs te... satis fructi cepero. 3. Cum tu haec leges, ego illum fortasse convenero. 4. Si hunc librum legeris, laetabor. 5. (*Lleis d'Hammurabi*.) "Si architectus domum fecerit domusque ruerit et dominum oppreserit, architectus occidetur. Si domini filius domo oppressus erit, architecti filius occidetur; si domini bona deleta erunt, architectus bona similia reddet et domum sua pecunia perficiet." 6. (*Llei del Talió entre els hebreus*.) "Qui ceciderit et occiderit hominem, occidetur. Qui homini iniuriam fecerit, iniuriam accipiet: fracturam pro fractura, oculum pro oculo, dentem pro dente reddet." 7. Si a magistro laudatus eris, fili mi, valde gaudebo. 8. Pugna a peditibus iam erit commissa, cum equites advenient. 9. Cum frumenta secta erunt, in villam ducentur.

II) POSEU EN LLATÍ.

Les portes hauran estat obertes. Els enemics hauran arribat. La ciutat haurà estat destruïda i vosaltres, ciutadans, haureu estat capturats. Quan la victòria haurà estat anunciada, donarem gràcies als déus immortals.